

Eesti Majandus

Tööstuse, kaubanduse ja rahanduse ajakiri

4. köide Tallinnas, teisipäeval, 22. aprillil 1924 Nr. 16 (60)

Sisu:

Toimetuse kommentaar

M. Kurtshinski: Raha reform nõukogude
Venemaal

K. Kotsar: Kaupade valmistamisest. Märkused

K. Kotsar: Kalanduse küsimusest

Sise- ja väljamaa kroonika

Teated ettevõtete tegevusest

Raha- ja kaubaturu ülevaated

Ilmub kord nädalas

Wäljaandja: Eesti Majanduspoliitiline Selts, Tallinnas

Eesti Pank

Osakonnad kõigis maakonnas-linnades.

Arvete seis 31. märtsil 1924. a.

Aktiva

Passiiva

Kassa a) pangatähed.	540.160,200,—								
b) riigikassatähed, vahetus-									
raha jne.	308.966,273,50								
Väärtpaberid.		849.126,475,50							250.000,000,—
Kulla arve väljamaal		74.718,758,—							72.283,136,—
Välisvaluuta.		369.070,111,—							2.666.737,50
Laenuid välisvaluutas		39.921,869,—							2.250.000,000,—
Diskonteeritud vekslid		346.194,458,50							2.042.015,360,—
Konto-korret arved		1.667.150,172,—							1.468.429,600,50
Garantide ja akkreditivide laenuid		2.697.105,713,50							31.479,625,50
Väljamaa korrespondendid „Nostro“		884.211,110,—							72.426,723,—
Korrespondendid „Nostro“		198.362,385,50							11.313,878,—
Korrespondendid välisvaluuta „Loro“		3.679,009,—							892.164,181,—
Korrespondendid „Loro“		262.743,974,50							69.576,744,—
Osakonnad		5.352,151,50							178.369,078,50
Mitmesugused arved		47.243,142,50							238.103,913,74
		133.769,761,24							
		7.578.829,089,74							
Väärtsused deposs.									7.578.829,089,74
Inkasso dokumentid									718.127,045,82
									303.744,213,—

Juhatus.

Pank toimetas kõiki pangaperaatsioone kodu- ja väljamaal.

EESTI MAJANDUS

TÖÖSTUSE, KAUBANDUSE JA RAHANDUSE AJAKIRI

Tellimise hind: aastas Emk. 1000.— Väljamaale Emk. 2000.—

pooleaastas „ 500.— „ „ 1000.—

Toimetus: Pikk tän. 40, Tallinnas, tel. 29-39 Talitus: Lai tän. 38, Graafiline Ühing „Kiri“. Telef. 18-66

4. köide. Tallinnas, teisipäeval, 22. aprillil 1924. Nr. 16 (60).

Sisu: Toimetuse kommentaar. M. Kurtshinski: Raha reform nõukogude Venemaal. K. Kotsar: Kaupade valmistamisest. Märkused. K. Kotsar: Kalanduse küsimustest. Sise- ja väljamõa kroonika. Teated ettevõtete tegevusest. Raha- ja kaubafuru ülevaated.

Tallinnas, 21. aprillil 1924.

Üks unustusse jäänud tee.

Juba enne sõda oli iseäranis Vene mereministeerium huvitatud süvendatud laevateest läbi Muhu väina, mis oleks annud Vene sõjalaevastikule võimaluse vaenlasest takistamata Riia lahte ja tagasi liikuda. Teel arvati ka kaunis suur kaubandusline tähtsus olema, sest ta oleks annud kõige lühema ühenduse lõuna poolt Tallinna tulevatele laevadele, ja seda pealegi vaikes vees. Küsimust uuriti, nagu see Vene oludes teisiti ei võinud ollagi, aastakümneid, kusjuures asjatundjad otsusele tulid, et kogu ettevõtte liig kallist tuleb, et teda teostama hakata. Oli nimelt leitud paar kiviseljandikku, millest kanaali tarvis oleks olnud dünamiidiga läbi murda. Töö olla hinnatud seekord 50–60 milj. rubla peale.

Niisuguses seisukorras oli küsimus, kui sõda peale tuli. Et laevatee tarvidus siis järsku mõõdapääsemataks muutus, hakati tööga ilma suuremate kalkulatsioonideta peale ja poolteise suve jooksul oli 26 jala sügavune laevatee Riia lahte Muhu väina kaudu valmis, kusjuures kogu töö ilma suuremate raskusteta süvendajate abil ära tehti. Asjatundjate arvamise järgi tarvitseks sellekohased märgid ainult korda seada ja paaris kohas ehk vahest kanaali põhi kokku-uhutud liivast puhastada, et ta kaubalaevadele kõlbulik oleks. Meremeeste arvates tarvitaks seda teed juba praegu paljud kaubalaevad parema meelega, kui kardetavat sihti ümber Saare- ja Hiiumaa.

Mida meie selles ühenduses iseäranis tahaksime alla kriipsutada, on järgmine asjaolu. Pärnu sadam, kuhu laevade liikumine võrdlemisi väike on, jääb tulevast suvest peale kahtlemata Riia mõju alla, kuhu ta omale saab otsekohese laevaühenduse, ja kust ta kahtlemata hakkab tellima kõiki omale tarvisminevaid kaupsid, mida mitte tervete laadungitega otse väljamaalt tellida ei saa. Laevadel, mis Tallinna tulevad ehk sealt lähevad, ei ole mingit huvi osalist koormat Pärnu ehk Pärnust peale võtta, sest tee Pärnust Tallinna ja ümberpöördukt on praegusel korral pikk. Käiks aga laevatee läbi väinade, siis sattuks Pärnu peaaegu otse selle laevatee äärde ja oleks otse loomulik, et mitte üksi prahtilaevad, vaid ka reisijatelaevad oma Tallinna reisidel Pärnus sees käiksid. Et see laevatee veel suurema tähtsuse omaks kavatsitava Pärnu-Antsla raudtee ehitusega, tohiks iseenesest mõistetav olla.

Igatahes tuleks küsimust tõsiselt kaaluda ja teid otsida, kuidas kanaali, mis meie hinnata päranduseks oleme saanud, kinnivajumise ja unustusse langemise eest hoida.

Raha reform nõukogude Venemaal.

M. Kurtshinski.

I

Uued rahamärgid.

Alalise näitliku õpetuse protsessis omavad nõukogude Venemaa juhid vähehaaval

lihtsamaid majanduslisi tõdesi, lähenedes järjekindlalt sellele, mida nad ennem nii ägedalt ja vastuvaieldamatalt eitasisid.

Nii oli see omal ajal erakaubandusega. Algades selle viimase täielise ärakeelamisega ja hävitades peaaegu lõpulikult riigi majanduslist läbikäimist, mille tõttu sattusid linnad väljasuremise ja hävinemise hädahoitu ja mis sundis elanikka nendest põgenema – jõudsid enamlased viimaks sinna välja, et 1921. aasta 24. mai dekreediga andsid uuesti luba kaubandusliste operatsioonide jaoks erasikute vahel. Ligemata hulga inimohvrite ja materiaalsete kahjudega tuldi lõpuks lihtsa töö juure, et rahvamajanduse organism vajab korrapäraselt ainet vahetust, mida praegusel ajal aga võimata teostada ilma erakaubanduse institutiudita.

Sedasama näeme raha suhtes. Enamlaste valitsuse kogu esimese ajajärgu rahapoliitika 1917. aasta lõpust kuni 1921. aastani oli juhitud kavatsustest, ümber ehitada kogu rahvamajandust ilma rahata arvestamise alusel, ja viis ikka suurema rahaülesannete piiramise poole, mis tegelikult ei fakistanud muidugi selle katastroofiliselt langeva paberraha massi suurendamist.*)

Lõpuks, pärast kurbi kogemusi, kus elu ise oli selgelt demonstreerinud esialgse ülesande mõttetust, pärast elementaarset tutvumist majandusteaduse lihtsamate tõdedega ja kodanlise teadusilma esitajate ilmavaate ja tõendustega, kes veel olid jäänud nõukogude vabariiki ja kes pidasid lõpmata kõnesid mitmesugustel majandus- ja rahandus-koosolekutel „raha ülesandest kaubavahetuse juures“, – alles pärast kõike seda hakkas kommunistiline võim omandama neid lihtsamaid tõdesi.

Nagu alati, nii ka siin ei seletanud enamlased oma loobumist ennem ülesseatud põhimõtetest mitte varem juhlustatud ideede kokkuvarisemisega, vaid ümberpöörduvalt – proletaarilise revolutsioonilise võimu uute saavutustega, ja seda loobumist ei käsitatud mitte kui ennem äraheidetud „kodanlise“ majandusteaduse töö tunnustamist, vaid just kui selle viimase „eelarvamiste“ uut ümberlukkumist.

Niisuguste „saavutuste“ tagajärjel jõudsid enamlased oma valitsuse kuuenda aasta lõpuks viimaks sellele raskelt omandatud otsusele, et praeguse majanduslise korra ja

kaubavahetuse olemasolu juures on raha tarviliseks vahemeheks vahetuslise läbikäimise puhul. Selle töö juure lisanes veel teine selle kohta, et väärtusetuks saanud raha all kannatab „kõige pealt riik ise, mille kassadesse tulid otsekoheste ja kaudsete maksude näol iga päevaga rohkem langevad paberirahad.“*) Viimaks hakkas „sowsnak“ (nõukogude rahamärk) juba avalikult funktsioneerimisest kõrvale kalduma, kaotades iga päevaga ikka rohkem oma raha omadust.**)

Rahareformi ettevalmistused, ühenduses esialgsete kavatsuste kokkuvarisemisega kogu rahvamajanduse ümberehitamise suhtes kommunistlistel alustel, ilmusid juba mõni aeg tagasi ühtaegu uue majanduspoliitika põhimõtete tunnustamisega (Nep). Esiteks viidi läbi kaks denominatsiooni, millel küll mingisugust majanduslist tähtsust ei olnud (dekreedid 3. novembrist 1921 ja 24. oktoobrist 1922), kuid mis andsid „1922. aasta märgid“ ja „1923. aasta märgid“ ja mis oluliselt oli ainult lihtne nullide vähendamise: esimesel juhtumisel kustutati neli nulli, teisel juhtumisel – kuus nulli, sest 1922. aasta rubla võrdus 10,000 rublale, 1923. aasta rubla – miljoni esialgse nõukogude rublale. Nende kahe reformi ainuke praktiline tagajärg oli mõnesugune arvestamise lihtsustamine ja veel teatud määralt trükipressi töö kergendus ning paberi kokkuvõid, mida tarvitati „sowsnakide“ jaoks.

Ühes sellega tehti juba 1922–23. aastal katset omamoodi kontingenteerida paberirubla: nimelt anti rahakommissariaadile luba välja lasta paberimärke, mis ei ulataks oma kulla väärtuse järele (iseäralise koteerimis-komisjoni ametlise kursi põhjal) üle teatud summa (kuni 1 augustini – 30 milj. „kuld“ rubla; 1 augustist – 15 milj. rubla). Kuid seda katset ei kindlustatud ja kohe oli ta peaaegu tühistatud***. Ühtaegu tekkis

*) Artikkel „Совзнак“. „Торгово-промышленный Курьер“ nr. 38, 16. II 1924.

**) Pärast suurt sõda kannatas terve rida riike katastroofilise rahaväärtuse langemise all, kuid vahe nõukogude Venemaa ja nende riikide vahel oli see, et nendes viimastes vaadati selle olukorra kui õnnetu peale, millest katsuti võimalikult ruttu üle saada, kuna S. S. S. R'is või R. S. F. S. R'is hinnati seda kui teatud „süsteemi“ teostamist.

***) Vaata jutuaajamine G. Sokolnikoviga. „Экономическая Жизнь“ 17. oktoobrist 1923, samuti M. Bernatski. „Проблема денежного обращения в Советской России. „Экономический Вестник“ под ред. С. Прокоповича III raamat, Berliin 1924, lhk. 84.

*) Н. Силин. Денежное обращение. Artikel koguteoses. „На новых путях“. Moskva 1923, lhk. 154.

1922. aasta lõpul mõte (teostatud 1923. aastal) iseäralisest „privilegeeritud“ stabiilsest valuutast, riigipanga poolt väljalastud „tshervontsist“. See tshervonets ehk tshervoniline pangapilet, ühenduses tema stabiilsusega, mis ei üllatanud mitte üksi nõukogude finansistide efektiivsuse võimet, saigi aluseks kogu edaspidise nõukogude rahareformile. Kuid tshervonets on omaette teem, mis nõuab erilist, enam tähelepanelikku vaatlust ja sellepärast jätame selle esialgu kõrvale, piirdudes ainult tähendusega, et kuni kõige viimase ajani on nõukogude Venemaal olnud kaks paralleel valuutat: 1) stabiilsed tshervontsid, piiratud pangapiletite emissiooni määrustega ja 2) lootusetalt langevad ja arvu poolest lõpmatuseni kasvavad „sovsnakid“.

Rahareformi teostamiseks, mida nõukogude võimu esitajad ise nimetavad „revolutsiooniliseks“, on juba välja antud mitu dekreeti: 1) dekreet riigi kassapiletite väljalaskmise kohta, 2) dekreet „sovsnakide“ emissiooni lõpetamise kohta, 3) dekreet hõbe- ja vaskraha valamise ja liikumapanemise kohta, 4) dekreet endiste nõukogude rahamärkide väljaostmise ja liikumisest kõrvaldamise kohta.

Rahareformi läbiviimise vajaduse juure tuldi kaitse- ja töö nõukogu (STO) esimehe, L. B. Kamenevi autoriteetse teadaande järele äratundmise tagajärjel, et „kauem oodata“ ei või. Nagu tähendas Kamenev omas aruandes 29. veebruaril, „on nõukogude rahamärk lõpuni ära kasutatud“.

„Meie ei või oodata mitte ainult kuude, vaid isegi nädalate viisi“, ütles ta. „Talu-pojad keelduvad riigile vilja müümast sovsnakide eest. Sovsnak langeb katastroofilise kiirusega.“)

Reform sai niiviisi äärmiselt paratamataks, hoolimata sellest, et, nagu tähendas eri-jutuajamises üks reformi autoritest, L. N. Jurovski, „sovsnaki“ tähendus viimasel ajal rahalises läbikäimises võrdlemisi väike oli ja et see ei moodustanud 10 protsentigi kogu liikumasolevast maksuvahendite hulgast. Sellest hoolimata suri sovsnak välja. Tema asemel hakkavad rahaturul liikuma juba ennem loodud tshervontsid, uued kassapiletid ja hõbe- ja vaskraha, mille aset täidavad osalt paberiboonid. Ei ole täielist ühtlust nendes rahamärkides, sest tsherov-

netsile on jäetud tema eesõigustud seisukoht ja ta ei ole mitte otsekohe määratud vahetusele uute kassapiletite vastu. Kassapiletid lastakse välja kulla alusel, 5, 3 ja 1 rubla väärtuses. Peale selle lastakse välja hõbe vahetusraha 1 rubla, 50, 20, 15 ja 10 kopika väärtuses. Kõigi nende uute rahadega võib tasuda kroonumaksusid ühesugustel alustel tshervontsiga. Peale selle lastakse välja töö- ja kaitse nõukogu (S. T. O.) eriliselt lubal boonid 1 kuni 50 kopikani, mis mitte hiljem kui 1925 aasta algul peavad olema vahetatud vastava metallraha vastu.

Mis puutub kassapiletite väljalaskmisse käesoleval aastal (mille üldine summa dekreedid 4 punkti järele ei tohi ulatada üle poole liikumasolevate tshervontside hulgast), siis ei ole see perspektiiv mitte küllalt selge seni kui ei ole selgusele jõutud eelarve puudujäägi ja selle katmise võimaluste üle uute rahadega. Vähemalt võib seda järeldada Narkomfini Sokolnikovi sõnadest, kes ütleb muu seas: „Praktiliselt on otsustav defitsiidi suurus ja rahahulk, mis selleks otstarbeks tuleb välja lasta. Rida autorisi, kes ajakirjanduses oma arvamist on avaldanud, arvab, et 100 milj. rubla väärtuses kassapiletite väljalaskmine ei ähvardaks veel kassapileti kõikumatumust. Tööpoolest ei ulata selleks otstarbeks väljalastud kassapiletite summa eelarve aasta lõpuks, s. o. kuni 1. oktoobrini 1924 Narkomfini kavatsuste järele mitte üle poole sellest summast – 50 milj. rubla. Ülejäänud osa kaetakse hõbeda- ja osalt vase väljalaskmisega. Ja tõesti, XI nõukogude kongressi määrusega, mis piiras emissiooni arvel kaetavat eelarve puudujääki 1923–24 aastal 180 milj. rubla kullas, pandi Narkomfini emissiooniõigus täiesti kindlatesse piiridesse“. Kuna käesoleva eelarve aasta esimesel poolel on puudujäägi katteks juba sovsnakke välja lastud 75 milj. kuldrubla eest ja kuna peale selle on kasutatud emissiooni viljavalmistamise finantseerimiseks, kus laenu üldine summa, mis tagasimaksmisel on määratud samuti eelarve puudujäägi katteks, ulatab kuni 50–60 miljoni rublani kullas, – siis „ei tõuse kogu emissiooniõiguse vaba ülejääk üle 50 milj. rubla. Sellest piirist üle astuda ei saa, sest nõukogude kongress tegi selle kohta kategoorilise otsuse. Kui aga tunnistada, et kongressi määrus maksab ka hõbeda väljalaskmise kohta, siis on sel juhtumisel Narkomfini emissiooniõigus juba täiesti ära kasutatud üksi hõbeda väljalaskmisega“. Seisukord on siin niivõrd selgu-

*) Kamenevi aruanne, „Экономическая Жизнь“ nr. 125, 1 III. 1924.

seta, et Sokolnikovi arvamist mõõda „on siin kesktäidesaatva komitee otsus tarvilik“.)

Mis puutub hõbe- ja vaskrahasse, siis kordab sellel puhul antud dekreet pea sõnasõnalt sellekohaseid määrusi endisest raha seadustikust, nii raha koosseisu (aine) ja kaalu, kui sunduslikkuse suhtes vastuvõtmise puhul. Oluline vahe on ainult hõbe- ja vaskraha väljalaskmise suurusmäära küsimuses: need arvatakse kassapiletite väljalaskmise normi alla, mis on määratud kesktäidesaatva komitee ja rahvakomissaride nõukogu dekreediga 5. veebruarist 1924 („Вѣстникъ ЦИК“. СНК. и СТО. С. С. С. Р. 1924 nr. 1) ja mis on kokkukõlas vastavas väärtuses raha ringkäigu nõuetega.**)

See määrus toob endise täpsusega võrreldes teatud osa ebakindlust, kuigi sama dekree di järgmises numbris tehakse Narkomfinile ülesandeks viia hõbe- ja vaskraha 1 jaanuariks 1924 kuni 100 milj. rublani.

Need oleks teostatud reformi pea põhi- alused, mis on õieti tagasitulek endise „kodanlise“, pealt näha nii otsustavalt igaveseks kõrvaldatud korra juure. Oluliselt on see ainult tagasitulek vana juure, kindla valuuta sisseseadmine, mis harilik normaal- olude juures, kuid praegused valitsejad nii ei mõtle. „Ei ole õigus nendel“, räägib omas aruandes Kamenev, „kes peavad reformi puht-tehniliseks operatsiooniks.“

„See on esimese järgu poliitilise tähtsusega abinõu, oma moodi revolutsiooniline pööre, ja sellepärast võib ta meie majandusele väga valus olla“. Meie küsiksime ennem, kas ei ole see enamlike korra vaatekohalt kontrrevolutsiooniline reform, mis peidab endas varjatud hädaohte.

Kuid uute rahade väljalaskmisega ja vanade trükkimise seismapanemisega ei olnud reform veel läbi viidud; tarvis oli vanad rahad liikumisest kõrvaldada, neid teatud kursiga ümbervahetada. Viimane akt laskis ennast natuke oodata ja alles 7. märtsil ilmus dekreet, mis määras kursi surevatele sovsnakkidele ja tähtajad nende lõpulikuks vahetamiseks kindla valuuta vastu. See kurs on määratud kindlaks, algades 10. märtsist, 1 kuldrubla peale 50.000 rubla eest 1923. aasta rahamärkides ehk 50 miljardi eest esialgsetes nõukogude rublades. Algades selle vahetustähtajaga lõpeb tshervontsi koteerimine nõukogude raha-

märkides ja jääb ainult koteerimine välis- valuutas börsel.

Selle aktiga on reform õieti läbiviidud, kuid muidugi ei ole sellega veel lahenda- tud temaga ühenduses seisvad raskused; need alles algavad nüüd. Suuremat osa nendest tunnevad nende autorid ise väga hästi. Nagu tähendab eelpool tsiteeritud Kamenev, „on raha reformil kaks pea vaenlast, need on riigi eelarve puudujääk ja kõrged kauba hinnad“. Esimeses järje- korras soovitatakse sellepärast „kõige tera- vamat eelarve puudujäägi koondamist ja pangapiletite emissiooni vähendamist... Ei või tekkida uus valuuta, kui meie ei jäta vanade kassapiletite väljaandmist eelarve puudujäägi katteks“.

Asudes rahareformi teise vaenlase – kõrgete kaubahindade juure, tähendab L. B. Kamenev, et reformi kordaminek oleneb tähtsal määral riigi võitlemise edust hindade alandamise kasuks ja mitte ainult kauba- hindade vaid ka toiduainete hindade puhul. On täiesti selge, et kaubahindade tõusmi- sega muutub kogu mõeldud rahareform nulliks, kujuneb ainult uueks denominat- siooniks, missuguseid juba kaks on läbi- viidud, kuid millel ei ole olnud mingi- suguseid olulisi tagajärgi rahvamajanduse jaoks. Nõukogude võimu ülesandeks on sellel alal kõige pealt alandada hindu, mis määravad tööliste klassi elamistasapinna. „Meie peame turule viima odavate hinda- dega need tagavarad kaupade ja toiduainete, mis on riigi käes“, ütleb Kamenev.

Kaubahindadega ühenduses on teine temaga ligidalt seotud küsimus – kauba rubla ja tööpalga kohta, mis peab ülemi- nema igasuguste alaliselt muutuvate indek- site juurest kindla valuuta normide juure, kus juures tööliste seisukord ei pea iga- tahes mitte halvenema.

Nendele, nõukogude võimukandjate eneste poolt tunnustatud hädaohtudele loeme meie tarvilikuks juurelisada veel üht punkti: hädaohtu, et väljalastud metallraha, peasjalikult muidugi hõberaha, ei jää lii- kuma, vaid teda hakkab rahvas ärapeitma. Seda asjaolu on reformi autorid nähtavasti tarviliselt hinnanud, mitte unustades ajaloo õpetunde, mis kinnitavad Grahmi seaduse vääramatust ja on otsustanud kuni „olude lahendumiseni“ hõbeda väljalaskmisega mitte väga rutata, vaid selle asemele pabe- rist boone käima panna, mis 1. jaanuariks 1925. vahetatakse metallraha vastu. –

Kõik, mis meil seni teada reformist sel- les suhtes, kinnitab täiesti meie oletusi

*) Экономическая Жизнь, nr. 120, 24. II. 1924.

***) Dekreet 22. II. 1924, punkt 4.

haruldase hädaohu mõttes. Kuigi juba ammugi teatati sellest, et igal pool on valmis suured tagavarad metallraha, kuid selle saatmist üksikutesse punktidesse toimetatakse äärmiselt väikeste ja lausa puudulikkude partiidenä, ja võimud peavad tarviliseks erilisel alla kriipsutada, et märtsi palka maksetakse töölistele ja ametnikkudele „hõbe 50 kopikalistes“*. Ei ole siis ime, et need „50 kopikalised“ ja ühes nendega ka muu peenraha kaovad õnnelikkude omanikkude taskudesse, nõukogude ajalehed aga teatavad, et hõberaha ei tule tagasi poodidesse ja mõnedel turgudel on kaupmehed hõberaha peale teatud agio maksuma pannud**).

Niisugune suure pidulikkusega teostatud kindla valuuta reform ei tõuta kaugeltki saanda kuldreformiks – seda ei kavatsetudki, – ka isegi mitte hõbereformiks, vaid ainult paberreformiks, kuna liikuma on jäetud üksi paberi tshervontsid, paberist kassapiletid ja paberi boonid.

Mis puutub kaubahindade alandamisele, siis on võitlust alustatud kogu frondil ja algus on tehtud pea toiduaine – vilja juures. Selles suunas kavatakse vähendada väljavedu ja lasta linna peaturgudele riigi tagavarad, missugused küll ulatavad praeguste linnadele ja talupoegadele kuni uue lõikuseeni tarvisminevate 70 miljoni puuda asemel – ainult 40 milj. puudani. Vilja operatsioonide jaoks on määratud eri volinikud. Moskvas ja Leningradis on fikseeritud hinnad küpsetatud leiva ja taimevõi peale. Järjekorras on kala ja liha, mille turg on täiesti erakätes, nagu kurbtusega tähendab STO volinik elukalliduse vastu võitlemises, I. T. Smilga***).

Nende pea toiduainete järel on äärmärgitud niisugused kaubad nagu suhkur, petrooleum ja tekstiilsaadused, millede en gros hindu on juba 1-sest märtsist alandatud 10–20% võrra. Võitlust peetakse harilikkude abinõudega ja Moskvas on juba mõned era pagariärid rekvireeritud, mis teisi pagariärisid on sundinud hirmuga alandama kaupade hindu isegi madalamale määratud normist.

*) Jutuajamine NKF. rahamärkide liikumise osakonna juhatajaga. „Экономическая Жизнь“ № 128, 5 III. 1924.

***) „М. Правда“. № 52. Telegramm Leningradist.

****) А. М-ковъ. „Борьба за снижение цѣнъ.“ „Торгово-Пром. Курьеръ“, № 52, 4. III. 1924.

Teine mitte sugugi vähem tõsine hädaohu ähvardab eelarve poolt. Maksubilans ei tee nõukogude võimudele muret. Iga-suguste väliste kohustuste puudumisel on tegemist ainuüksi kaubabilansiga, see viimane on olnud aga Nõukogude Venemaal – autoriteetide arvamiste järele – viimaste kuude jooksul aktiivne*).

Kuigi selle arvamisega nõus olla, siis võib ometi küsida, – missuguse hinnaga on ostetud see aktiivsus? Vilja väljaveoga, mis nüüd peab vähenema**), ja äärmise piiramisega kõigetarvilisemate ainete sisseveo juures. Aktiivse bilansi kestvuse juures võib igatahes kahelda.

Kuid eelarve jääb isegi nõukogude võimu vaatekohalt kardetavaks punktiks ja ta kavatsseb seda pärast uut reformi „tuntavalt kokku tõmmata“. Ametlikult näitab ta puudujääki, kuid viimane ei ähvarda võimude arvates reformi, kui ta jäänud poolaasta eest ei ulata üle saja miljoni rubla. Asjasse mittepühendatud on siin muidugi raske midagi kindlat öelda. Nagu õieti tähendab Isgojev, on S. S. S. R., ja tema autonoomsete ja rippumatute vabariikide eelarved senini üks mõistatuslikumaist, kõige vähem uuritud kohtadest tumedal kontinendil, mida tuntakse nüüd nõukogude Venemaa nime all. „Ei ole mingit kahtlust, et igal vabariigil on mitu eelarvet, milledest mõned kujutavad riigi saladust. Tõelist puudujäägi suurusit äramäärata – oleks asjata katse***).

Palju on siin oletusi ja ettekuulutusi, kuid vaatame reaalseid fakte. Algades läinud aasta lõpuga võib tähelpanna tshervontsi langemist: vahekord üldkauba indeksiga oli läinud aasta 1. detsembril 126% käesoleva aasta esimesel veebruaril aga juba 142%****). Sama fakti kinnitab tarvidus maksta nüüd töölistele iseäralisi lisasid kindla valuuta juurde ülemineku puhul. Kui langeb viimasel ajal stabiilse tshervontsi ostujõud, kus on siis kindlustus, et sama saatus ei saa osaks, ainult veel suuremal määral, kassapiletitele?

*) Prof. Lövetzky. Moskau. „Die Valutareform in Russland.“ Bankpost aus dem Osten Nr. 2, 15/II 1924.

***) „Rosta“ teatel Harkovist lubab Krassin ometi vilja väljavedu jätkata. Lõpuliikku järeldust teha nendest üksteisele vastukäivatest teadaannetest – on äärmiselt raske.

****) Raha reform. „Рубль“. № 991, 8. III. 1924.

*****) Rahvamajanduse konjunktuur. „Экономическая Жизнь“ № 112, 15. III. 1924.

Teine nähtus, mis omane rahareformi ülemineku ajajärgule, on nõukogude ajakirjanduse poolt äramärgitud hoiusummade kadumine jooksvatelt arvetelt *). Tekkib sellega ülitähtis ülesanne – abinõusid leida panga hoiusummade sulamise vastu **).

Need kõik on üksikud sümptoomid, kuid nende arv kasvab, kuna praegu astutakse alles esimesi samme. Nõukogude võimu vastutavad esitajad tunnistavad ise väga hästi reformi tähtsust ja selle raskeid tagajärgi äparduse puhul. „Kui see uus valuuta peaks langema ja muutuma sovsnakiks, siis veab ta endaga kaasa ka tshervontsi“, ütles oma aruande lõpul L. B. Kamenev. Tagasipöörata aga sovsnaki juurde, et tema najale toetada tshervontsi, läheb vist vaevalt korda... Sellepärast on rahareform meie järjekorraliseks frondiks, mitte vähem tähtsaks, kui meie frondid läinud aastatel.“

Meie näeme, et selle frondi kaitseks on nõukogude võim astunud terve rea otsustavaid samme, millede juures ta pole olnud kidsi: hindade fikseerimine, iseäralikud volinikud võitluses elukallidusega, rekvisitsioonid, mis ilmusid kohe pärast reformi, – kõik see annab tunnistust võitluse iseloomust, mis näit. isegi ähvardab uute rahamärkide järeltegemise puhul süüdlasi kõige suurema karistusega, s. o. surmaga ***).

Nõukogude võim ei ole üks kord taganenud kogu frondil, kuigi pühitsedes võitu sõnades. Kuidas kujunevad tema väljavaated võitluses istutada kommunistlisse korda uut kodanlist sisseseadet, seda näitab lähem tulevik.

Kaupade valmistamisest. Märkused.

K. Kotsar.

Et niisugustel nädalatel, kui Tartus peeti, püsivaid tagajärgi oleks, on midagi vaja. Seda midagi ootame töösturitelt.

Milles asi seisab?

Vastame näitusega. Ütleme, et keegi hakkab saapaid valmistama. Ta oskab neid teha. Muretseb tööriistad ja materjali ja teeb. Ei, enne vaatab veel hoolega

*) Ajakirjanduse ülevaade. „Экономическая Жизнь“, № 129, 6/III 1924.

***) Handeri artikkel. „Финансовая газета“, № 49.

****) „Экономическая Жизнь“, № 128.

järele, missugune inimese jalg õieti on. Siis teeb saapad hästi jala järele, nii et nad ei pigista ega üleliigset tühja ruumi ei jää. Teeb saapad hästi vastupidavad ja kerged. Lihtsalt, teeb ideaalsed saapad, et kandja! hea käia oleks ja ostja kõigifi peaks olema rahuldatud.

Ega keegi saapategija nii ei tee, aga meie toome näituse ainult.

Nii siis, meie saapategija valmistab kõigeparemad saapad just inimese jala järele.

Missugused tagajärjed sel oleksid? Õieti peaks kõik linnarahvas tema juure omale saapaid tellima minema. Peaks, aga nii-palju kui saapakandjaid tunneme, võime kindlad olla, et neist „ideaalsetest“ saabas- test kõik mõõda lähevad, mõni imestades, mõni naeratades, mõni vaatamata. Ja minnakse teise poodi, kust ostetakse saapad, millega teinekord üldse võimata on käia, sest et nad varvad raku õõruvad, konna- silmi ajavad ja kas või jalad ära nikastavad. Aga need saapad ostetakse ära, sest et nad on moodis.

Eesti nädal näitas palju kaupasid. Tema näitas neid, mis juba olid, mitte neid, mis veel tehakse. Ütleme, et need, mida näidati, olid kõik moodis. Kui kauaks? Vastame näitusega saabastest: ühel aastal on moodis teravad ninad, kõrged kontsad, teisel aastal laiad ninad, madalad kontsad, kolmandal kõrged ninad, jämedad kontsad jne. jne. Võime kindlad olla, et suur hulk neist kaupadest, mis Eesti nädala ajal moodis olid, varsti enam ei ole. Aga ometi on just neile reklaam tehtud. Vaatajad on ettekujutuse kaasa viinud, missugused need ilusad asjad on. Loomulik oleks, et nüüd niisamasugusid edasi tehtaks, ja et neid nõutaks. See on nii mõeldav, aga tegelikult on varsti uut nädalat vaja, et uusi kaupasid näidata, mis on – uut moodi.

Mis sa tormad, inimene! Lase omale saapad teha, mis on jala järele, ja lase ikka niisamasugused teha! Mis sa vaevad tegijat! Täna tahtsid sa alles ühesuguseid, homme ütled, et neid ma enam ei taha, need on vana moodi. Tegija arvas, et sa tahad jälle niisuguseid, nagu sa viimati ostsid ja kiitsid, et nad meeldivad. Ta tegi sulle uued samasugused valmis lootes, et sa tuled. Nüüd aga lähed sa mõõda ja ostad teisest kohast, et moodsaid saada. Kuhu peab nüüd sinu endine müüja oma

valmis saapad panema? Ta on kulu kannud, aga sa jätad ta kauba riulile hallitama. Mõtle järele, mis sa teed!

Ilus koputus südamepihta, aga asjata. Müüjal ei jää muud teha, kuid peab andma need põlatud saapad odava hinna eest kellegile, kes ainult jalanõusid vajab ja selle peale ei vaata, mis moodi nad on. Sedagi ostjat on raske leida.

*

Tööstur peab väga terane olema.

See ei aita, kui ta mõtleb ideaalse normaalsaapa meil välja. Sellel alal võiks ta olla suur ülesleidja, aga see ei aitaks teda edasi: Niisuguse andega võiks ta seal edu saada, kust moodid tulevad. Seal on leidlikkust vaja. Meil siin peab ainult teadma, missugune mood tuleb. Kes seda oskab näha, muretseb moodsa kauba valmis, aga kes ei oska, teeb oma kapitaali surnuks.

Kaubanädalad, kui neid sagedamini korraldatakse, kujunevad sellepärast õieti moodinädalateks.

*

Kõik kaubad ei ole moodiasjad, selle sõna kitsamas tähenduses. Siiski, oma mood on neil ikka. Võtame näit. niisuguse asja, kui talumehe lihtne töövanker. Tema mood ei tule Pariisist või Londonist. Mispärast? Tarvidused, maanteed, hobuste jõud, kohalik eeskuju – kõik need on siin otsustava tähtsusega. Saaremaa hobune ei jõua härjavankrit vedada ja Saaremaa kerge vankri ette ei maksa härgi ikkesse panna.

Niisuguse kauba juures võib meie tööstur juba oma ülesleidmise annet kasutada.

Mõni aeg tagasi oli juhus kusägil vabrikus töövankreid näha, mis olid hästi kenad ja tugevad tehtud. Nähtavasti oli tahetud Eesti talumehele ideaalne sõiduvanker teha. Ta oli hästi tehtud ja hästi rautatud. Vanker oli üleüldse kõigiti mehine aga nii raske, et üks mees ta tagumist otsa ei jõudnud kergitada. Talumehel oma kitsastes oludes on vaja alati vankrit pöörda. Seal ei ole mitut meest tõstmas. Tegijad ei olnud seda arvesse võtnud. Teiste sõnadega – kaubavalmistajad ei tunnud turunõudeid.

Meil on palju noort tööstust. See on temale jutustatud.

*

Turunõuded. Nad ei ole kaugeltki alati asjalikud. Juba ideaalse saapa juures tuli see ilmsiks. Kaubavalmistaja ülesanne on ka tarvitaja maitse parandamine. See ülesanne nõuab suurt üleolemist. On hea, kui see on, aga õnnetus on, kui kaubapakkuja seisab nõudjast alamal oma maitse poolest. Kahjuks on meil viimane nimetatud nähtus sagedane. Siin on mõeldud niihästi perenaise peale, kes oma või ja munad turule saadab, kuni ka ehtesajade valmistajani.

Nad ei õpi turunõudmisi tundma. Mitte kõik, aga paljud.

Hea oleks, kui Eesti kaubanädalad ka selles sihis sugereerivalt võiksid mõjuda.

*

Veel üks asi.

Meie ootame oma tööstuselt, et ta peale siseturu ka välisurgudele kaupasad võiks saata.

Siseturg on väike ja lähedal. Teda ja tema soovisid on hõlbus tundma õppida. Kuidas välisuru nõuetele vastu minna? Igatahes mitte nii, et teen hulk kaupa valmis ja hakkam siis maailmas temale müügi võimalusi otsima.

Enne kaubavalmistamist on tarvis välisuru nõudeid peensusteni tunda ja siis alles kaup valmistada selle turu jaoks.

Miks nii?

Iga turg on niipalju vanameelne, et ta peab teatud kaubast, mis mitte just moodi-asi ei ole, iseäranis lugu. Ta on seda juba katsunud, ta tunneb selle välist nägu ja oskab arvata, kui palju selle kauba hind kauba omadustele vastab. Ostja meelest on see kaup juba mingisugune normaal-kaup. Ostja on iseenesest küll väga truuduseta olevus. Niipea, kui ta leiab midagi paremat ja odavamat, tema armastus vana vastu on sedamaid jahtunud ja ta viib uue koju, aga see uus peab enne kuidagi tähelpanu äratama.

Ostja nõudmisi rahuldada ja tähelpanu äratada, on nii siis kaks peanõuet. Ühe juure viib uurimine, teise juure reklaamitegemine.

*

Uurimiseks on võõras turg kaugel ja reklaami tegemine on kallis. Sellepärast kiputakse oma turu nõuete järele kaupa tegema ja ilma reklaamita saatma.

See on seesama, kui keegi teeb oma-moodi ideaalsaapad ja viib nad tasahilju-kesi kusagile poodi müügi jaoks. Muidugi nad ei lähe.

Kui vähe meie tööstur mõnikord võõra turu nõudmiste peale mõtleb, näitab juhtumine, kus kaalutavaid kaubatükka taheti võõrale turule Eesti naeltes saata.

*

Kaubavalmistamine on kunst, suur kunst. Meil on tema vastu huvi, aga et see huvi kestev oleks ja seda ta peab olema, selleks on vaja, et valmistamisel head ärilised tagajärjed oleksid. Oma iseloomu poolest on eestlane enam tööstur kui kaupmees. See on puudus, mis tuleb ära võita ja milleks kaubanädalad võivad kaasa aidata, kui nende üle ja nende tagajärgedest mõeldakse.

Kalanduse küsimustest.

K. Kotsar.

Eestis öeldakse üle 3 tuhande kalurite perekonna olevat ja kogu rahvast toidab ennast umbes 5% kalatööstusest. Teisest küljest on kala kogu rahvale üks kõige tähtsamatest toiduainetest, kõige rohkem soolatud silkude ja heeringate, osalt aga suisetatud, konservideks tehtud või värske kalade kujul. Enam kui liha ja võid, süüakse jõutoiduna kalu.

Eesti on küll põllumajandusline maa ja umbes 70 prots. rahvast elab põllumajandusest, aga sellesama põllumajanduslise maa põlluharijad söövad peaaegu igapäev kalu. See valgustab seisukorda nii, et kalanduse küsimust mitte ainult kolme tuhande kalamehe perekonna küsimuseks ei või pidada, vaid ka tervele maale üks esimese tähtsusega küsimustest on.

Kui palju tarvitab Eesti üleüldse aasta jooksul kalu ära? Vastus puudub, sest ei ole teada, kui palju meil üldse kalu püütakse. Teame ainult, kui palju meil kalu väljast sisse ja meilt välja veetakse. Stat. keskbüroo andmete järele on üldse sisse veetud kalu viimasel kolmel aastal:

1921. a.	895.791 puuda.
1922. „	425.418 „
1923. „	744.195 „

Nii on kolme aasta kohta läbisti 688.000 puuda kalu aastast sisse veetud. Välja veeti neil kolmel aastal kokku 38.000 pd. Seega jäi keskmiselt 676.000 puuda aastast sissemaal tarvitamiseks.

Eesti elanikkude arv on 1.105.000. Väiksed lapsed maha arvatud, oleks kalasõõjaid umbes nii palju, et igaühele ligi üks puud aastast, ehk alla naela nädalas kala jatkub. See on neist kaladest, mis sisse veetud, peale nende, mis oma vetest püütud ja Pärnust, Viru rannast jne. tulnud.

Nael nädalas ei ole palju. Jatkub ainult sellepärast, et on soolane.

Mis kala meie väljast sisse veame?

Heeringaid peaaesjalikult. Nende sissevedu oli 1923. a. ligi 723 tuhat puuda. 744 tuhat puuda oli kalade kogusissevedu.

Heeringate järel seisavad räimed – 18½ tuhat puuda. Teised ained on nende kõrval väga väikesed.

Eelmiste aastate arvud näitavad sama-sugust vahekorda.

Heeringate eest tuleb maksta välisvaluutas. Kas ei oleks soovitav, kui heeringate sissevedu vähendada püütaks?

Meie ei suuda veel räimi niipalju püüda, et meie omaga läbi tuleks. Heeringas on aga odavam kui või ja liha. Seda peab mees pidama.

Soolatud räimede sissevedu väheneb järjekindlalt. 1921. a. toodi sisse soolaräimi üle 52 tuhande, 1922. a. 25 tuhat ja 1923. a. 18½ tuhat puuda. Nähtavasti on meie oma kalamehed oma püügiriistu juba jõudnud parandada, nii et oma saak tarvidusi rohkem katah.

Kalakonservide sisseveos on suurenemist märgata. Iseäranis on 1923. a. siin agar olnud. Veeti sisse mitmesuguseid kalakonserve: 1921. a. 525 pd., 1922. a. 661 pd. ja 1923. a. 2330 pd.

Selle nähtuse peale ei saa rõõmuga vaadata. Iseäranis kui seejuures oma kalakonservide väljavedu vaatleme.

Kodumaa valmistab peaaesjalikult kahte seltsi kalakonserve: kilusid ja sprottisid. Kilude väljavedu tõusis 1922. a. 8000 puuda peale, alla 2000 pealt 1921. a., ja langes 1923. a. 2400 pd. peale. Sprottidega on seisukord niisama. Neid läks välja 1921. a. 299 pd., 1922. a. juba 1490 pd., 1923. a. aga ainult 285 pd.

Meie kilud ja sprotid hakkasid andma lootust, et leiavad väljaspool turgu. Läinud aasta on seejuures kahtlema pannud.

Kasvanud on värske kalade väljavedu. Välja läks värsked kalu 1921. a. 895 pd., 1922. a. 1932 pd. ja 1923. a. 2677 pd.

Üldiselt on meie kalade väljavedu väga väikene. Eesti piiri uhub vesi 3400 kilomeetri pikkuselt. 2300 kilomeetrit on kogu pinnast järvede all. Niisugune maa peaks

olema kalameeste maa. Meil ei ole aga kolme aasta jooksul kokku 40 tuhat puudagi kalu väljamaale müüa olnud. Ise vedasime igalt poolt kalu sisse. See peaks ajama mõtlema. Nimelt selle üle, mis tuleks veel teha, et kalapüük suureneks, kala konservitöödustus areneks ja kalade kasvatus hoogu saaks.

Ilma statistiliste andmeteta oli teada, et meil on omal maal suur kalaturg, mida meie oma kalatöödustus ei ole suutnud täita. Statistilised andmed kinnitavad seda väga selgelt. Sellepärast ei ole õigust rääkida, et meil ei ole kala jaoks turgu, ja kalur peab kalad odavasti ära andma. Meie ostame räämigi väljast ja neid peab meile väljamaalane müüma. Võib tema müüa, peaksid seda ka meie omad võima.

Meie sisemaa kalaturg oleks veel palju suurema mahutavusega, kui magedamat ja odavamat kala talle oleks anda.

Sisemaa turu kõrval seisab väljamaa turu. Värsket kala on ta hakanud küll rohkem saama, aga Tallinna kilu vähem. See arenemiskäik ei ole rahuloldav.

Üleüldse, kalade mahutamiseks on turgu. Isegi Peipsi tinti võiks siseturul rohkem minna kui praegu. Vaja on rohkem kalu. Ja ega nad ise ei tule välja. Peab nende püüki ja müüki korraldama ja sisevetes neid kasvatada rohkem püüdma. See mõjuks meie rahvamajapidamise tervenemiseks ja tootlusolude parandamiseks palju.

Kroonika.

Eesti.

Tallinna sadama tegevus jaanuaris 1924. (Riigi statistika keskbüroo andmete järele) 1924. a. jaanuarikuu jooksul tuli Tallinna sadamasse kaugesõidult 59 laeva 42.552 netto reg. tonni mahutavusega; sama aja jooksul läks välja 69 laeva 48.952 netto rg. tonni mahutavusega. Rannasõidu laevu tuli sisse 26 ja läks välja 15. Viimaste, rannasõidulaevalde mahutavus oli 986 netto rg. tonni.

Jaotus maade järele kaugesõidus oli järgmine:

Rahvusline lipp	Tuli sadamasse		Läks sadamast	
	Arv	Mahu n. rg. t.	Arv	Mahu n. rg. t.
Eesti	10	2.466	17	4.739
Daani	4	3.604	5	3.437
Inglise	9	12.747	9	12.701
Norra	1	2.887	1	2.889
Prantsuse	1	678	—	—
Rootsi	3	1.028	4	1.266
Saksa	24	16.680	26	21.494
Soome	6	1.958	6	1.748
Muud	1	502	1	678
Kokku	59	42.552	69	48.952
Jaanuaris 1923	80	31.409	—	—

Tallinna sadama tegevus veebruaris 1924. a. (Riigi statistika keskbüroo andmetel) 1924. a. veebruarikuu jooksul tuli Tallinna sadamasse kaugesõidult 27 laeva 16.743 netto rg. tonni mahutusega; sama aja jooksul läks välja 27 laeva 18.060 netto rg. tonni mahutavusega. Rannasõidu laevu tuli sisse 4 ja läks välja 3. Viimaste, rannasõidu laevade, mahutavus oli 128 n. rg. t.

Jaotus maade järele kaugesõidus oli järgmine:

Rahvusline lipp.	Tuli sisse.		Läks välja.	
	Arv.	Mahut. n. rgf.	Arv.	Mah. n. rgf.
Eesti	5	3.143	1	32
Daani	2	1.573	3	128
Inglise	3	2.889	4	4.575
Prantsuse	2	1.491	2	1.491
Saksa	11	6.015	12	7.256
Soome	4	1.632	5	2.040
Kokku:	27	16.743	27	18.060
Veebr. 1923 a.	39	26.285	30	23.338

Läti.

Põllutöö masinate sissevedu Lätisse. Läti põllutööminister on valmistanud seaduseprojekti, et kõik sisseveetavad masinad ja riistad peavad registreeritud olema põllutööministeeriumis. Ministeeriumil on õigus nõuda sissevedajalt ühe masina ehk põllutööriista järeleproovimiseks. Sissevedaja on vastutav sisseveetavate masinate headuse eest. Kohalikud töösturid, kes valmistavad põllutöömasinaid, on kohustatud kaks korda aastas teatama põllutööministeeriumile valmistatud masinate arvu. Ministeeriumil on õigus kontrollida masinate tegevust ja väärtust ka siis, kui nemad maal töös on.

Tähtendatud seaduseelnõu läheb seimi selle aasta lõpul.

Poola.

Puumaterjali väljavedu Poolast. Ümberõõtatud ja toores puumaterjal, mis seniajani kuulus kaupade klassifitseerimise järele 8-se klassi, on nüüd üleviidud 7-se klassi distantside jaoks üle 600 kilomeetri. See muudatus on tähtis sellepärast et 10 tonni transport 600 klm. peale (missugune vahe

on Danzigi ja Poola idapoolsete maakondade vahel) saab nüüd maksta 110 kuldfranki 122 kuldfrangi asemel, nagu seniajani.

Inglise.

Viljahindade võrdlus. Järgnev tabel näitab viljahindade tõusu ja langemist alates 1914. aastaga ja ärapetades 15. märtsil 1924. ära tähendades vilja keskmist hinda nädala jooksul:

	Hind ühe centneri eest.					
	Nisu		Oder		Kaer	
	s.	d.	s.	d.	s.	d.
1914	7	3	7	2	6	8
1915	12	8	8	11	10	11
1916	13	0	15	3	11	2
1917	18	8	18	4	18	1
1918	16	10	15	10	18	0
1919	16	11	17	4	16	7
1920	16	11	26	3	20	9
1921	20	4	14	8	12	8
1922	12	6	11	5	10	9
1923	9	6	8	9	9	7
1924	10	10	11	8	10	0

Itaalia.

1923. a. viljasaak. Põllutöö toodang 1923. aastal Itaalias on olnud umbes 20–25% kõrgem kui aastal 1922, mõnel alal veel suurem näit.:

	1923. a.	1922. a.
	(1000 quintalides)	
Nisu	61.191	43.992
Viinamarjad	84.000	56 3·1
	hektoliitrid	hektoliitrid
Viin	43.000	35 585

Czechoslovaakia.

1922–1923. aasta suhkruaak ja väljavedu. On väljaarvatud, et läinud hooaja peedisaak annab välja 1,025000 tonni suhkurt ja sellest arvestatavalt kavatsakse 675.000 tonni välja vedada, missugune summa rekordina esineks. Läinud hooaja väljaveost on see arv 300.000 tonni ümber suurem. Suurem osa Czechoslovaakia suhkruaast mis mitte ära ei tarvitata kodumaal, müüakse peaaesjalikult Inglismaale ja saadetakse laevaga Hamburgi niipea, kui avaneb laevasõit Elbe peal.

Hooaja viie esimese kuu väljavedu on 377.451 tonni võrreldes 197.313 tonniga sama aja jooksul läinud aastal ja 389.160 tonniga terves hooajas 1922–1923, 376.328 tonniga hooajas 1921–1922 ja 414.376 tonniga 1920–1921.

Teated ettevõtete tegevusest.

Pärnu Pank a/s. on oma läinud aasta tegevuse puhtakasuga Emk. 699,5 tuh. Emk. 417,4 tuh. vastu 1922

a. lõpetanud. Äriseis 31. XII. 1923. — Emk. 37.603,6 tuh., mis eelmise aasta omast Emk. 2.908,7 tuh. võrra vähem on. Niisama näitavad langust hoiusummad (Emk. 26,9 milj. pealt Emk. 21,4 milj.). Panga bruto tulud olid Emk. 4.739,5 tuh.; kulud — 4.040,0. Puhast kasust arvati (Emk. tuh.): tagavarakapitaaliks — 70,0, riigimaksudeks — 123,5, lisatasudeks — 140,0, ülekandeks 1914. a. arvele — 66,0 ja dividendiks — 300,0 (15%)

Aktiva.	31.XII.23	31.XII.22
Kassa, jooksvad arved ja välisvaluuta	887,3	2.292,6
Väärtpaberid	33,0	60,4
Laenud	36.182,3	34.202,9
Korrespondendid	368,0	3.824,3
Passiva.		
Kapitaalid	3.258,5	1.149,8
Hoiusummad	21.357,5	26.885,5
Korrespondendid	7.797,4	6.663,9
Rediskont ja k.-kornt.	3.466,5	4.607,9
Puhaskasu	699,5	417,4
Bilans (ühes muudega)	37.603,6	40.512,3

Ärikalender.

25. aprillil.

Eesti kinnitus-aktsiaselts „Eesti Lloid“, korralline peakoosolek, kell 5 p. l. Tallinnas, Pikk j. 28.

A/s. „Balti spordiristade vabrik“, korralline peakoosolek, kell 6 p. l. Tartus, Aurulaeva t. 1.

Kaubandus-tööstusaktsiaselts „W. Schneider ja Ko.“, korralline peakoosolek, kell 6 p. l. Tallinnas, Estonia (Viruvärava) puustee 19.

Eesti Kindlustuse Selts, korralline peakoosolek, kell 10 homm. Tartus, Suurturg nr. 10.

A/s. Karl Tammann ja Ko., korralline peakoosolek, kell 3 p. l. Tallinnas, Dunkri t. 4.

Hiiu-Kärda kalevivabriku ühisus „K. ja E. Ungern-Sternberg“, korralline peakoosolek, kell 10 homm. Tallinnas, Pikk t. 68.

A/s. Eesti Telegraafi Agentuur, korralline peakoosolek, kell 5 p. l. Tallinnas, Suur Karja t. 18.

A/s. „Rud. Koll“, korralline peakoosolek, kell 8 õht. Tallinnas, Vene t. 8.

26. aprillil.

Tartumaa Pank, korralline peakoosolek, kell 12 p. Tartus, panga ruumides.

Narva linaketramise manufaktuuri ühisus (end. parun A. L. Stieglitz), korralline peakoosolek, kell 10 homm. Tallinnas, S. Brokusmägi nr. 10, kt. 2-a

Riisa Kommerispank, korralline peakoosolek, kell 5 p. l. Riias, panga ruumides.

O/ü. „Särve“, korralline peakoosolek, kell 6 p. l. Tallinnas, Vaksali puustee nr. 8.

A/s. „Estoterra“, korriline peakoosolek, kell 4 p. l. Tallinnas, Vaksali puistee nr. 8.

A/s. „Lux“, korriline peakoosolek, kell 1 p. l. Tallinnas, Vene t. 6.

Kinnitus a/s. „Hansa“, korriline peakoosolek, kell 7 öhtul Tallinnas, S. Karja t. 9.

Narva kalevi-manufaktuur (end. A. L. von Stieglitz, kalevivabriku ühisus), korriline peakoosolek, kell 12 p. Tallinnas, Pikk t. 68.

A/s. Viljandi Elektriseis, korriline peakoosolek, kell 1 p. l. Viljandis, Lossi t. 17-a.

Eesti Hüpotekipank, korriline peakoosolek, kell 6 p. l. Tartus, Suurturg 12.

Plimathisus „Sanitas“, korriline peakoosolek, kell 2 p. l. Tallinnas, Pikk t. 42.

27. aprillil.

Põhja kinnitusselts, korriline peakoosolek, kell 12^{1/2} päeval, Tallinnas, S. Karja t. 20.

A/s. „Odor“, korriline peakoosolek, kell 5 p. l. Tallinnas, Põhja Panga ruumides (S. Karja t. 20).

Põhja Pank, korriline peakoosolek, kell 1 p. l. Tallinnas, S. Karja t. 20.

A/s. „Eesti Vosvoriit“, korriline peakoosolek, kell 1 päeval Tallinnas, Estoonia p. 15.

Tartu Eesti Laenu- ja Hoiuühisus, korriline peakoosolek, kell 10 e. l. Tartus, „Vanemuise“ saalis.

28. aprillil.

Põhja paberi- ja puupapivabrikute o/ü., korriline peakoosolek, kell 4 p. l. Tallinnas, S. Tartu mnt. 86.

29. aprillil.

Elfriede Stradomsky, Olga, Hella ja Arkadi Hermside, Aleksander ja Arkadi Ignatjevi ning Magnus Vesilindi kinnisvara oksjon (v. „E. Majandus“ nr. 5).

Harju Pank a/s., korriline peakoosolek, kell 5 p. l. Tallinnas, Harju t. 33.

Johann-Ferdinand Vellbergi, Peeter-Heinrich Vellbergi ja Anna-Pauline Asendorfi kinnisvara oksjon (v. „E. Majandus“ nr. 12).

Tallinna kaupmeeste diskonto ja laenu pank, korriline peakoosolek, kell 6 p. l. Tallinnas, Viru t. 18.

Tallinna Aktia Pank, korriline peakoosolek, kell 6 p. l. Tallinnas, Vene t. 8.

A/s. Tartu metallivabriku G. ja H. Lellep, korriline peakoosolek, kell 4 p. l., Tartus, Maarja t. 21/23.

Likööri-, napsivabrik ja veinitehas a/s. Tartu aiavilja ühisus, korriline peakoosolek, kell 6 p. l. Tartus, Puu t. 2.

A/s. „Eesti Iva“, korriline peakoosolek, kell 7 öhtu. Tallinnas, Viru t. 13, k. 4.

30. aprillil.

Eesti õhusõidu a/s. „Aeronaut“, korriline peakoosolek, kell 5 p. l. Tallinnas, Kinga t. 1.

Kinnitus a/s. „Eesti Union“, korriline peakoosolek, kell 12 lõunal; Tallinnas, V. Karja t. 1-2.

Eesti-Vene Pank, korriline peakoosolek, kell 5 p. l. Tallinnas, V. Posti t. 6.

A/s. „Kütteveo“, korriline peakoosolek, kell 5 p. l., Tallinnas, Suurturg 2.

A/s. „Osta“, korriline peakoosolek, kell 6 öhtu. Tallinnas, Estoonia p. 27.

Kauband.-tööst. a/s. „Anton Hellmann“, korriline peakoosolek, kell 5 p. l. Tallinnas, S. Karja t. 6, k. 2.

Tähtsamad enampakkumised.

25. aprillil s. a. kell 10 homm. Meriasjanduse peavalitsuse ruumides, Tallinnas, V. Sadama t. 21 – mitmesugused ujuvad abinõud ja masinad. 30. aprillil s. a. kell 10 homm. Tartu riigimaade ülema kansleis, Tartus, Jaani t. 1 – Kudina A/s. viinavabriku sissesead, nagu aurukatel, aurumasin 12 h. j., transmissioon jne., alushinnaga 733.125 mk.

Tähtsamad vähempakkumised.

Kaitseväe tehnilise varustusasjanduse tehnikaosakond (Tallinnas, Pagari t. 1, tuba 85), kinnisel, 24. aprillil s. a. kell 12 p. – suuremal arvul aviobensiini.

Uued seadused ja määrused.

Määrus ületõõtamiseks väljamaale saadetavate kodumaa puuvillaste kangaste kohta. Tolli-seadustiku § 235 p. 6 põhjal väljaantud määrus 24. jaan. s. a. nr. 246, mis avaldatud „R. T.“ nr. 16/17 s. a., muudetakse selles mõttes, et § 3. ettenähtud kuuekuuline tähtaeg väljaveetud kangaste tagasitoomiseks pärast ületõõtamist pikendatakse üheksa kuu peale. (R. T. nr. 50-1924. a.)

Turu ülevaated.

Rahaturg.

Eesti Panga arvetes aruande nädala kestel puutub silma tähtsamana muudatusena kassade vähene-nemine 185 miljoni võrra, millest 101 milj. peapanga kassas. Kahtlemata tuleb seda nähtust enne pühade riigiteenijatele terve kuu palga maksmise arvele panna, kuna raha juurevool pühade tulekul, loomulikult, puudus.

Välisvaluuta arvates ulates kahanemine 42,5 miljoni marga peale

Laenude liikumises on konto-korrent arvetel 20,1 milj võrra laenusid kokkutommatud, kuna diskonteeritud vekslite arvel 13,3 milj. uusi laenusid väljaantud. Seemnevilja, loomatoidu jne. viimaste laenude väljaandmisega lõpeb ka, arvatavasti, laenu-de arvetel kasvamine.

Hoiusummadeks oli 14,3 miljoniline kasv, samuti kui riigikassa arvel, kus kasvamine 10,7 milj. peale ulatas.

Pangafähtede arvel oli nädala keskel 160 miljoni line muudatus; tähendatud summa võrra küsitati ära korjatud sajamargalisi. Uute viietuhandeliste tähtede päralejõudmisel kasvas arve jälle endisele summale. 160 miljoni summa tsirkulatsioonist äratõmmamise tõttu tuli riigikassa tähti, samal määral asemele lasta. Seega on seletav riigikassafähtede arvu suurenemine tsirkulatsiooni 1669 milj. pealt 1811 milj. peale. Üldtsirkulatsioon on kasvanud - 3.410 milj pealt 3.521 milj. peale, seega saja miljoni võrra, missugune kasv igal aastal märtsi kuus harilik nähtus on.

Tähtsamate arvete seis Eesti-Pangas.

	(miljon markades)		
	7.IV.24	14.IV.24	7.IV.-14.IV. Liikumine
Aktiiva.			
Kassa peap.	456,1	354,7	- 101,4
Kassa osakondades.	400,0	316,1	- 83,9
Välisvaluuta kassas, peapankades ja väljamaa vekslid.	1.099,6	1.057,1	- 42,5
Diskont. vekslid.	1.110,5	1.123,8	+ 13,3
Konto-korreni	2.628,1	2.608,0	- 20,1
Passiiva.			
Pangafähted.	2.250,0	2.250,0	muutuseta
Riigikassa jooksev arve	1.967,0	1.977,7	+ 10,7
Hoiusummad	386,3	400,6	+ 14,3
Väliskohustusel.	103,9*)	-	-

*) 31. märtsil.

Kaubalaadimised riigi raudteel.

Üksikutele nädalatel on meie era-kokkuvõtte järel riigi raudteedel (laiaropalisel, Paide-Tamsalu, Valk-Mõniste ja kindluse Nõmme-Vääna kitsaropalistel liinidel) kaube laaditud järgmisel määral (vagunid):

	1-7. märts.	8-15. märts.	15-22. märts.	22-29. märts.	29. m. - 5. apr.	5-12. apr.
Teravilja ja						
Jahu	90	97	117	203	172	236
Kartulid	19	31	14	19	51	35
Elusloomi	70	39	63	94	74	94
Linu	76	39	64	65	47	76
Põletispuid	557	440	473	459	529	391
Muud metsamaterjaali.						
Põlevkivi	95	57	96	67	112	113
Muud era-kaupa						
Kokku	2359	2014	2502	2548	2833	2743
Raudtee veod	381	324	371	307	193	276

Kokku laaditud 2740 2338 2873 2855 3026 3019

Tallinna laiaropalisesse kaubajaama on samade aegade jooksul sisemaalt sisse tulnud:

	1-8. märts.	8-15. märts.	15-22. märts.	22-31. märts.	1-7. apr.	7-15. apr.
Teravilja ja						
Jahu	4	-	2	3	1	7
Kartulid	10	15	2	17	35	27
Põletispuid	463	376	352	461	354	365
Metsamaterj.	212	179	230	447	286	215
Linu ja takku	15	14	32	42	20	23
Muud erakaubad						
Põlevkivi	62	54	45	84	73	62
Kokku	827	694	700	1115	806	732

Viimased börs kursid*)

	London			Stockholm			Helsingi			New-York		
	1923 a.	1924. a.		1923 a.	1924. a.		1923 a.	1924. a.		1923 a.	1924. a.	
	18. IV.	11. IV.	18. IV.	18. IV.	11. IV.	18. IV.	19. IV.	10. IV.	18. IV.	18. IV.	11. IV.	18. IV.
Naelsterling	-	-	-	17.475	16.42	16.55	168,70	173,20	173,80	4.659	4.3337	4.3597
Dollar	4.655	4.3279	4.351	3.755	3.785	3.7975	36,25	39,90	39,90	-	-	-
Prantsuse frank	71,00	73,75	69,60	24,55	22,40	23,70	241	242	249	-	-	-
Helveetsia frank	-	-	-	67,75	66,60	67,00	-	-	-	-	-	-
Rootsi kroon	17,48	16,395	16,53	-	-	-	9,65	10,56	10,53	-	-	-
Soome merk	169	173,18	171,35	10,37	9,475	9,50	-	-	-	-	-	-
Daani kroon	24,64	26,05	26,25	71,15	63,10	63,60	687	667	665,50	-	-	-
Hollandi gulden	11,875	11,64	11,697	147,15	141,20	141,65	14,20	14,89	14,87	-	-	-
Eesti merk	-	-	-	-	-	-	10,70	10,60	10,60	-	-	-
Kuld per unts	88/8	95/3	94/11	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Praaga: Eesti merk noteeriti 9. aprillil 9, - 18. aprillil 9, - 17. märtsil 9, -

Naelsterling	148,625	148,625	151,25
Dollar	34,45	34,30	35,25

*) London noteerib kurssi: £ 1 nii mitu vastava maa rahaüksust. Mujal on noteerimisviis nagu Tallinnas, s.t. kurs näitab ühe naelsterlingi ja dollari hinda oma maa rahaüksustes ja kõikide teiste valuutade hinda 100 üksuse eest.

Tallinna börs kursisedel

Kuupäev		1 dollar	1 naesterling	1 biljon Saksa r. mk.	100 Soome marka	100 Rootsi krooni	100 Daani krooni	100 Pransuse frk.	100 Holl. gulden.	1 Lat	100 Czechosl. kr.	1 kuld rubla	100 Itaalia liiri	100 Helveetsia fr.
14.IV	O.	378,5	1639	—	940	9965	6275	2300	14125	71,75	1120	188	1690	6650
	M.	379,5	1645	88,—	950	10.065	6375	2350	14225	73,25	1150	—	1720	6700
	T.	379,5	1645	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15.IV	O.	378,5	1645	85,—	940	9960	6250	2325	14150	71,75	1120	188	1685	6650
	M.	379,5	1651	89,—	950	10.060	6350	2375	14250	73,25	1150	—	1715	6700
	T.	—	1651	—	—	10.060	—	—	—	—	—	—	—	—
16.IV	O.	378,5	1644	85,—	940	9960	6300	2350	14150	71,75	1120	188	1690	6700
	M.	379,5	1650	90,—	950	10.060	6400	2400	14250	73,50	1150	—	1720	6750
	T.	379,5	1650	—	—	—	6400	—	14250	—	—	—	—	—
17.IV	O.	378,5	1645	85,—	942	9960	6300	2375	14125	71,75	1120	188	1695	6685
	M.	379,5	1651	90,—	952	10.060	6400	2425	14225	73,50	1150	—	1725	6735
	T.	—	1651	—	—	—	—	—	14225	—	—	—	—	—
18.IV	O.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	M.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	T.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19.IV	O.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	M.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	T.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tähtsamate en gros kaupade hinnad, mis läinud nädalal kauba börsel koteerimise komisjoni poolt koteeriti.

Jahud: nisu, pehme, kõrgem					Kohvi, Kesk-Ameerika sordid	4200—5000
Ameerika sort.	pd.	570—700		Mexiko	—	
sõre Ameerika	"	650—720		Tee, lahtine Pekoe broken, Java	4600—4800	
A/S. Rotermanni tehaste jahud:				Orange Pekoe, Java	5600—6000	
nisu, pehme,	"	520—640		Tseilon	6000—6600	
sõre	"	640—670		Moning, Hiina	4200—4400	
pehmed, teised sordid	"	—		Suhkur, peenike, valge, Saksamaa	1090—1100	
Rukki jahud	"	295—300		Java	—	
püül	"	400—410		Poola ja Czechoslovaakia	1110—1120	
Nisu, Vene	"	—		Siirup, kartuli, B 420	800	
Rukis Eesti	"	280—285		B 380	—	
Vene,	"	255—260		Glucose	775	
Kaerad, toidu, Eesti	"	255—260		Sool, lahtine	54—55	
seemne, Vene	"	275—295		Heeringad, Yarmouth, Mattie	tünn 4500—4800	
Odrad,	"	—		Shotti Mat Full talve pük	4500—4600	
Erned, rohelsed, Eesti	"	—		Mattie	4300—4400	
Hollandi	"	—		Norra Sloe	3000	
Riis, Burma II.	"	640—650		Islandi	2500	
Kartulid, eksport fob Tallinn	"	—		Liha, sea, I. sort	pd. 1520—1600	
piirituse	"	—		loomaa, I. sort	1000—1300	
Kartuli tärklis „Superieur“	"	660—675		Pekk, eksport. I s.	—	
Plim, pudelites	ltr.	18		Heinad, aasa	vaguniviisi	—
Või, meierei, eksport	pd.	3200—3400		Õlikoogid, linaseemne	270—275	
Margarin, väljamaa	"	1920—2000		palmi	210—215	
Juust, kohalik, Schveitsi.	pd.	2200—2400		päevalille	270—275	
Kaseliin	"	700—900		soja	345—355	
Munad, eksport I. s. (sinine tpl.)	"	16—17		Nisukliid	200—215	
II. s.	"	14—15		Rukkikliid	—	
Kakao, Inglis	"	1200—1400		Puuvilla riie, Bjas, D. I.	ars. 42,25—49,75	
Ameerika	"	1100—1200		Mítkaal, ekstra	34,5—36,75	
Hollandi	"	1700—2000		Lina, Liivi R.	pd. 2500—2050	
Kohvi, Rio, Santos	"	3200—3800		Võru-Petseri	2900—3000	
	"	—		Tartu	2650—2700	

ina seemned, õli 87 ¹ / ₂ % basis fr. Tall. „	—	Tsement, Portland, Port-Kunda	pütt 10 pd. 10 naela	pütt 745
külvi 98—99 „ pd.	665—700	Tsement, Portland, Port-Kunda	pütt 10 pd. 10 naela fr. Kunda.	—
Takud, Codilla I. „	1500—	Tsement, Portland, Aseri	„	690
„ II. „	1200—	Kriit, toores pd.	„	85—100
Kivisüsi, auru, Yorkshire 2k. pest.	59—62	pestud „	„	110—130
Newcastle „	57—58	Asfalt „	„	160
sepa „	64—66	Tõrv, kivi „	„	—
Koks, valu „	95—100	puu „	„	—
gaasi „	85	Lubi „	„	—
Põlevkivi, I. sort „	10	Gips, tükikides frko Isborsk	„	—
Põlevkivi, II. sort „	7,5	jahvatatud „	„	—
III. „	5	krohvimise, loko „	„	70
Raud, sordi „	280—300	Teliskivid, I. sort, tuhat, fr. Tall.	„	6100
talad (T) „	290—320	Puumaterjalid, saetud D/B/B/	„	—
vits „	440—490	Eesti Strd I, II ja III s. frko Tal.	„	—
raud plekk „	420—460	Puumaterjalid „	„	—
tsingitud „	720—760	„ IV s. „	„	—
Teras Inglis „	—	„ propsid; 7×7 „	„	—
Saksa „	—	„ liiprid „	„	—
nikkel „	—	Põletispuud, sega 20% okaski, k. sld.	„	5800—6000
vedru „	480—500	„ „	„	—
tööriistade „	1100—1200	Nahk, talla, Eesti kodumaa too-	„	—
talla „	320—340	resnahast valmistud . pd. I s.	„	4400—4600
Malm „	240—250	Nahk, talla, Ameer. tooresn. val-	„	—
Inglitina „	8500—9000	mist. I sort	„	5000—5200
Seatina „	1100—1200	Nahk talla, Ameer. tooresn. val	„	—
Vask, plekk punane „	4100—4900	mist. II sort	„	4400—4800
valge „	3700—4700	Toores nahk väksed ja suured .	„	—
Tsink-plekk „	1600	Tuletikud, origin. kast (500 pakki)	„	6300—6500
Masinaõli, Vene, Nobel No. 6.	535—540			
Ameerika „	540—550			
solaar „	—			
Vacuum Vene „	1000—1300			
auto „	700—750			
Tsilindriõli, Vene „	640—750			
Ameerika „	500—700			
Põlevkivi õli „	180—240			
pigi „	300			
Nafta, Vene „	240—260			
Ameerika „	225—230			
Petrooleum, Vene „	280—290			
Ameerika „	280—290			
Bensiin, Vene „	600—650			
Ameerika „	600—650			
Piiritus, eksport. (excl. vaat) fob ltr.	\$ 0,20			
Pesuosoda pd.	185—195			
Seebikivi 72 ³ / ₀ , Inglis	540—590			
Parafiin 50 ¹ —52 ⁰	1050—1150			
120 ⁰ —134 ⁰ „	—			
Parkimise ekstrakt	850			
Väävel, õie 98 ⁰ / ₀	360—400			
Värvid, nigrosin vees sulav, välj. pd.	8500			
tsinkvalge Saksa roh. PZ. pd.	1680			
Prantsuse „	1680			
tinavalge Inglise	1660			
ooker Prants. „	270—275			
Äetisained Superfosf. „Silva“ (k. 6 pd.)	—			
17-18 ⁰ / ₀ fr. Tallinn.	—			
Superfosf. E. T. K. must kukk	—			
(k. 6 pd.) 18—20 ⁰ / ₀ fr. Tallinn.	—			
Thomasjahu k. 100kg. 15-17 ⁰ / ₀	—			
Kaalisool, 30 ⁰ / ₀ , kott 6 pd. frko jaam	—			
40 ⁰ / ₀ „	—			
Kainiit 12 ⁰ / ₀ lahtine, pd.	—			
Norra salpeeter, kott 6 pd.	—			
Vosvoriit, Eesti 6 ⁰ / ₀	—			
Paber, rotatsiooni	400			

Prahid :

Lina

Tallinn — Stettin	tonn	—
„ — Ghent	„	—
„ — Dundee	„	—
„ — Belfast	„	—
„ —	„	—
„ —	„	—

Takud + 0%
Puumaterjalid D/B/B/ standard

Tallinn — London	„	—
„ — E. C. C. P. (Ingl. idarand)	„	—
„ — Antwerpen	„	—
„ — Southampton	„	—
„ — Manchester	„	—
„	„	—
„	„	—

Segakaup tonn

Tallinn — Stettin	„	—
„ — London	„	—
„ — Stockholm, või	„	—
„	„	—
„	„	—

Kartulid

Tallinn	„	—
„	„	—
„	„	—
„	„	—
„	„	—